

“Затверджено”

на засіданні кафедри
іноземних мов з латинською мовою
та медичною термінологією
Протокол № 9
«20» грудня 2019 р.

Зав. кафедри

к. пед. н., доц. Беляєва О.М.

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ АУДИТОРНОЇ ТА ПОЗААУДИТОРНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ**

Навчальна дисципліна	Латинська мова та медична термінологія
Модуль №2	Лексико-синтаксичне забезпечення вивчення розділу «Рецептура. Фармацевтична термінологія». Лексичне й аналітико-синтаксичне опрацювання розділу «Клінічна термінологія».
Змістовий модуль 2	Клінічна термінологія.
Тема заняття	Аналіз термінів-комполітів за заданими морфемами у терапії та діагностиці. Кінцеві терміноелементи. Утворення термінів-назв патологічних станів діагностики, характеристик обстеження хворого латинською та українською мовами.
Курс	I
Факультет	стоматологічний
Кваліфікація	освітня «Магістр стоматології» професійна «Лікар-стоматолог»
Галузь знань	22 «Охорона здоров'я»
Спеціальність	221 «Стоматологія»

1. АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ:

Один з найбільш значних розділів медичної термінології — клінічна термінологія. Вона поєднує назви галузей медичної науки, симптомів, хвороб, синдромів, функціональних реакцій, рефлексів, морфологічних порушень і методів досліджень. На відміну від анатомічної термінології, яка оперує в основному латинською лексикою, основу клінічної складають слова грецького походження. Поряд зі словами суто грецького або латинського походження у клінічній термінології зустрічаються терміни-гібриди, утворені одночасно із грецьких та латинських компонентів.

Засвоєння значень окремих терміноелементів не тільки дозволяє зорієнтуватися в структурі клінічного терміна, запозиченого з класичних мов або побудованого на їх основі, оскільки терміноелементи в більшості випадків складають смислову підвалину терміна, але й сприяють збагаченню лексичного багажу, професійної мови фахівця медичного профілю.

2. КОНКРЕТНІ ЦІЛІ:

Знати:

- а) класифікацію термінів залежно від їхньої структури;
- б) словотворчі елементи, які використовуються для утворення термінів-комполітів (у межах теми заняття);
- в) правила утворення складних та похідних термінів за допомогою словотворчих елементів;
- г) правопис термінів, які зустрічаються у межах лексичного матеріалу на практичному занятті;
- д) префікси (латинські та грецькі), які беруть участь в утворенні похідних термінів.

Вміти грамотно записувати клінічні терміни-комполіти, уміти утворювати їх за заданими морфемами та самостійно здійснювати словотвірний аналіз клінічних термінів.

3. БАЗОВІ ЗНАННЯ, УМІННЯ ТА НАВИЧКИ НЕОБХІДНІ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ТЕМИ (МІЖДИСЦИПЛІНАРНА ІНТЕГРАЦІЯ)

3.1. Міжпредметна інтеграція:

Наступні дисципліни (забезпечувані)	Знати	Вміти
хірургія, терапія, гінекологія, педіатрія, нервові хвороби та ін.	ключові клінічні терміни; основні правила побудови термінів; правопис клінічних термінів(у межах лексичного матеріалу)	1. утворювати клінічні терміни-комполіти за заданим значенням; 2. правильно перекладати їх латинською мовою.

3.2. Внутрішньо- предметна інтеграція

	Знати	Вміти
Зв'язок із попередніми	1. попередні відомості про систему латинських	На новому лексичному матеріалі:

темами: „Поняття “клінічний термін”. Види клінічних термінів. Структура термінів-комполітів латинською та українською мовою.”; „Словотвір. Латинські прийменники в ролі префіксів.” „Грецькі префікси. Аналіз термінів-комполітів...””;	іменників та прикметників, які використовуються у клінічній термінології; 2. словникові форми клінічних термінів; 3. правила утворення складних термінів за допомогою з'єднувальних голосних; 4. особливості написання окремих терміноелементів залежно від їх позиції у складі терміна;	1. утворювати клінічні терміни шляхом поєднання словотвірних елементів; 2. правильно перекладати ;
Зв'язок із наступними темами: „Утворення термінів назв хвороб запального, неzapального та пухлинного характеру.” „Переклад латинською мовою деяких діагнозів медицини...”	5. правила перекладу клінічних термінів	3. проводити словотвірний аналіз складних термінів;

4. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДО ЗАНЯТТЯ

4.1. Перелік основних термінів та характеристик, які повинен засвоїти студент при підготовці до заняття:

Назви патологічних змін органів та частин тіла

Кінцевий терміноелемент	Значення	Приклади
-cardia	серце	<i>tachycardia</i> – напади раптового прискорення серцевої діяльності
-cheilia	губи	<i>xerocheilia</i> – сухість губ
-cephalia	голова	<i>brachycephalia</i> – короткоголовість
-crania	череп	<i>oligocrania</i> – недостатній об'єм черепа щодо об'єму тіла
-dactylia	палець	<i>polydactylia</i> – багатопалість;
-dermia	шкіра	<i>erythrodermia</i> – почервоніння шкіри
-genia	підборіддя	<i>progenia</i> – виступ вперед нижньої

		щелепи та підборіддя
-gnathia	щелепа	<i>prognathia</i> – щелепи, які різко виступають вперед
-glossia	язик	<i>macroglossia</i> – збільшення язика
-mastia	молочна залоза	<i>micromastia</i> – недорозвиненість молочних залоз
-melia	кінцівки	<i>micromelia</i> – ненормально короткі кінцівки
-odontia	зуб	<i>polyodontia</i> – наявність зайвих зубів
-onychia	ніготь	<i>leuconychia</i> – утворення білих плям на нігтях
-ophthalmia	око	<i>xerophthalmia</i> – “сухість ока”, висихання кон’юнктиви
-prosopia	обличчя	<i>leptoprosopia</i> – вузьке обличчя

Назви патологічних змін відносно фізіологічних процесів і функцій людського організму

Кінцевий терміноелемент	Значення	Приклади
-acusis	слух	<i>hyperacusis</i> – ненормально підвищена гострота слуху
-aesthesia	відчуття	<i>anaesthesia</i> – втрата чутливості
-chylia	секреція	<i>achylia</i> – відсутність шлункового соку, пепсину або іншого ферменту необхідного для травлення
-ergia	реактивність організму	<i>hyperergia</i> – підвищена реактивність організму
-galactia	секреція молока	<i>agalactia</i> – відсутність секреції молока
-geusia	смак	<i>glycogeusia</i> – відчуття солодкого присмаку в роті без відповідного подразника
-kinesia	рух	<i>dyskinesia</i> – розлад координації
-mnesia	пам’ять	<i>amnesia</i> – часткова або повна втрата пам’яті
-opsia	зір	<i>xanthopsia</i> – бачення предметів у жовтому кольорі
-orexia	апетит	<i>anorexia</i> – відсутність апетиту
-osmia	нюх	<i>anosmia</i> – відсутність нюху
-pepsia	травлення	<i>dyspepsia</i> – розлад травлення
-phagia	ковтання	<i>dysphagia</i> – розлад ковтання
-pnoë	дихання	<i>bradypnoë</i> – уповільнене дихання
-thermia	зміна температури тіла	<i>hyperthermia</i> – перегрівання організму
-tonia	тонус, напруга	<i>hypotonia</i> – понижений артеріальний тиск

-trophia	живлення	<i>hypotrophia</i> – прогресивне виродження та функціональна недостатність клітин, зумовлені недостатнім живленням
-----------------	----------	--

Назви патологічних змін відносно утворення та функціонування фізіологічних рідин, середовищ та їх складових

Кінцевий терміноелемент	Значення	Приклади
-aemia	наявність у крові (як середовищі) певних речовин	<i>uraemia</i> – збільшення сечі та інших азотистих речовин у крові
-genēsis	походження, виникнення	<i>toxicogenēsis</i> – утворення токсинів
-lŷsis	розпад	<i>haemolŷsis</i> – розпад червоних кров'яних тілець
-penia	нестача	<i>lymphocytopenia</i> – зменшення кількості лімфоцитів у периферичній крові
-poēsis	утворення	<i>uropoēsis</i> – процес секреції сечі
-rrhoea	підвищення виділення секрету, течія	<i>sialorrhoea</i> – збільшення виділення слини, гіперсалівація
-stāsis	застій	<i>lymphostāsis</i> – затримка циркуляції в лімфатичних судинах
-uria	наявність у сечі (як середовищі) певних речовин	<i>melanuria</i> – наявність меланіну в сечі

4.2. Теоретичні питання до заняття:

1. Як класифікуються терміни залежно від структури?
2. Що таке терміни-композиції?
3. Що таке похідні терміни?
4. Що визначає значення терміна?

4.3. Практичні роботи (завдання), які виконуються на занятті:

Вправляння в:

- Виокремленні терміноелементів, поясненні їхнього значення
- Утворенні однослівних термінів за допомогою префікса
- Утворенні однослівних термінів із заданим значенням
- Перекладі термінів-словосполучень, утворенні складних термінів
- Перекладі діагнозів/фрагментів діагнозів, утворенні складних термінів

5. ЗМІСТ ТЕМИ

1. Грецькі терміноелементи в клінічній термінології
2. Латинські терміни в анатомічній термінології
3. Грецькі дублетні позначення прикметників I-II груп
4. Кінцеві терміноелементи

5. Прості терміни
6. Складні терміни (похідні терміни та терміни-композиції)
7. Правило утворення термінів-композицій
8. Складені терміни
9. Утворення однослівних термінів за допомогою префікса
10. Правила утворення однослівних термінів та термінів-словосполучень, діагнозів, фрагментів діагнозів, назв нозологічних форм

6. МАТЕРІАЛИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

Завдання для самоконтролю

Завдання №1

Дописати відсутню частину однослівних термінів:

А

_____dentia	ненормально великі зуби
_____dentia	«чорні зуби»
_____glossia	збільшення анатомічних розмірів язика
_____dactylia	врожене вкорочення пальців
_____stomia	поганий запах з рота
_____genia	зменшення розмірів (недорозвинення) нижньої щелепи
_____cheilia	зрощення губ
_____cheilia	сухість губ
_____genia	прямий прикус

В

_____dentia	ненормально малі зуби
_____odontia	наявність надкомплектних (зайвих) зубів
_____glossia	зменшення анатомічних розмірів язика
_____glossia	чорна спинка язика
_____sialia	зменшення секреції слини
_____gnathia	«ножицеподібний прикус» (один із видів нормального фізіологічного прикусу)
_____cheilia	профіль, за якого губи відступають дозад
_____odynia	поява болю у відповідь на стимул, який в нормальних умовах не спричиняє біль

Завдання №2

Перекласти діагнози (фрагменти діагнозів) українською мовою:

1. Chloroleukaemia syn. leukaemia myeloblastica acuta.
2. Erythraemia syn. polycythaemia vera.
3. Leukaemia monocytotica.
4. Leucomalacia periventricularis.
5. Leucoplakia verrucosa.
6. Lingua villosa nigra.
7. Naevus spongiosus albus.

Тестові завдання

Завдання №1

Однорідний – це...

Варіанти відповідей: a) neurogenes
b) homogenes
c) pathogenes
d) cariogenes
e) biogenes

Завдання №2

Хвороботворний – це...

Варіанти відповідей: a) neurogenes
b) homogenes
c) nosogenes
d) cariogenes
e) biogenes

Завдання №3

Такий, що спричиняє появу карієсу – це...

Варіанти відповідей: a) pulpogenes
b) heterogenes
c) pathogenes
d) cariogenes
e) biogenes

Завдання №4

Додати відповідне закінчення:

1. Leucoplakia fumator... (Лейкоплакія курців)
2. Macroglossia secundari... (Вторинна макроглосія)
3. Microgenia bilateral... (Двобічна мікрогенія)
4. Melanodentia pueril... (Дитяча меланодентія)
5. Sialidochitis chronic... (Хронічний сіалодохит)
6. Erythroplakia epitheli... cav... or... (Еритроплакія епітелію порожнини рота)
7. Microgenia odontogen... (Однобічна мікрогенія)

Варіанти відповідей: a) -um
b) -is
c) -i
d) -es
e) -a

ЛІТЕРАТУРА

I. Основна:

Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів = Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium : підручник / О. М. Беляєва, В. Г. Синиця, Л. Ю. Смольська, М. І. Гуцол ; за заг. ред. О. М. Беляєвої. — К. : ВСВ «Медицина», 2015. — 496 с.

II. Додаткова:

1. Беляєва О. М. Латинсько-український тлумачний словник клінічних термінів / О. М. Беляєва. — К. : ВСВ «Медицина», 2016. — 224 с.
2. Беляєва О. М. Латинська мова з основами рецептури і клінічної термінології : [навч. посібн. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / О. М. Беляєва, І. М. Сологор. — К. : ВСВ «Медицина», 2011. — 256 с.
3. ВЕЧНЫЕ СЛОВА = AETERNA DISTA: Восьмизычный словарь фразеологических эквивалентов / Н. А. Гончарова [и др.]; под. ред. Н.А. Гончаровой. — Минск : Белорусс. ассоц. “Конкурс”, 2012. — 272 с.
4. Гиро П. Частная и общественная жизнь римлян / П. Гиро. — СПб. : “Алетейя”, 1995. — 598 с.
5. Вольфсон С. И. Латинско-русский медицинский словарь / С. И. Вольфсон. — [2-е изд.]. — М. : Медгиз, 1957. — 422 с.
6. Данилевский Н. Ф. Фитотерапия в стоматологии / Данилевский Н. Ф., Зинченко Т. Д., Кодола Н. А. — К. : Здоровье, 1984. — 176 с.
7. Дворецкий И. Х. Латинско-русский словарь / И. Х. Дворецкий. — [2-е изд., перераб. и доп.]. — М. : Русский язык, 1976. — 596 с.
8. Екстемпоральні прописи для терапії дерматологічних захворювань : навч. посіб. для студентів медичних та фармацевтичних вузів / Половко Н. П., Вишневська Л. І., Ковальова Т. М. [та ін.]; за ред. Н. П. Половко. — Х.: Вид-во НФаУ, 2017. — 97 с.
9. Ілюстрований медичний словник Дорланда : у двох томах / [головн. ред. Джуль Павло, Зіменковський Борис]. — [укр. перекл. 29-го американського вид.]. — Львів : Видавнич. дім «НАУТІЛУС», 2003. — Т. 1. — 2003. — С. 1—1354.
10. Ілюстрований медичний словник Дорланда : у двох томах / [головн. ред. Джуль Павло, Зіменковський Борис]. — [укр. перекл. 29-го американського вид.]. — Львів : Видавнич. дім «НАУТІЛУС», 2003. — Т. 2. — 2003. — С. 1355—2688.
11. Закалюжний М. М. Посібник з анатомічної і клінічної термінології / М. М. Закалюжний, М. А. Андрейчин. — К. : Здоров'я, 1993. — 224 с.
12. Закалюжний М. М. Латинська мова і основи медичної термінології : [підруч. для студ. вищ. мед. навч. закл. IV рівня акредит.] / М. М. Закалюжний, Г. Б. Паласюк. — Тернопіль : Укрмедкнига, 2004. — 424 с.
13. Казаченок Т. Г. Фармацевтический словарь: Латинско-русский. Русско-латинский / Т. Г. Казаченок. — [2-е изд., доп.]. — Минск : Высшая школа, 1991. — 624 с.
14. Киселева Е. Г. Практикум по латинскому языку и медицинской терминологии / Киселева Е. Г., Бражук Ю. Б., Лехницкая С. И. — К.: Книга-плюс, 2013. — 317 с.
15. Книпович М. Ф. Словарь медицинской терминологии : Латинско-украинско-русский / [И. Ф. Ерофеев, А. Л. Залкин, Г. В. Казьер и др.] ; под ред. М. Ф. Книпович. — К. : Государственное медицинское издательство УССР, 1948. — 443 с.
16. Ковтун О. Сучасна термінологія та номенклатура органічних сполук. / Ковтун О., Корнілов М., Толмачова В. — К. : «Богдан», 2008. — 176 с.
17. Компендиум 2010 – лекарственные препараты / под ред акад. НАМН Украины, проф. В. Н. Коваленко, проф. А. П. Викторова. — Киев : Морион, 2010. — 2240 с.
18. Корж Н. Г. Із скарбниці античної мудрості / Корж Н. Г., Луцька Ф. Й. — К. : Вища

- школа, 1988. — 320 с.
19. Латинська мова і основи медичної термінології : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / [Смольська Л. Ю., Кісельова О. Г., Власенко О. Р. та ін.]. — К. : Медицина, 2008. — 360 с.
 20. Луцкая И. К. Диагностический справочник стоматолога / Ирина Константиновна Луцкая. — М. : ООО «Медицинская литература», 2008. — 384 с.
 21. Максимовская Л. Н. Лекарственные средства в стоматологии: Справочник / Л. Н. Максимовская, П. И. Рощина. — [2-ое изд., перераб. и доп.]. — М. : Медицина, 2000. — 240 с.
 22. Машковский М. Д. Лекарственные средства. Пособие для врачей : в 2 т. / Михаил Давыдович Машковский. — [13-ое изд., новое]. — Т. 1. — Харьков : Торсинг, 1997. — 560 с.
 23. Машковский М. Д. Лекарственные средства. Пособие для врачей : в 2 т. / Михаил Давыдович Машковский. — [13-ое изд., новое]. — Т. 2. — Харьков : Торсинг, 1997. — 592 с.
 24. Міжнародна анатомічна номенклатура. Український стандарт. — К. : «Здоров'я», 2001 — 225 с.
 25. Морфология зубов / Ковешников В. Г., Фомина К. А., Лузин В. И., Возный В. Б. — Луганск : ООО «Виртуальная реальность», 2011. — 192 с.
 26. Невідкладні стани у стоматологічній практиці / [Скрипнік І. М., Скрипніков П. М., Богашова Л. Я., Гопко О. Ф.]. — К. : ВСВ «Медицина», 2013. — 224 с.
 27. Неттер Ф. Атлас анатомії людини / Френк Неттер; за ред. проф. Ю. Б. Чайковського; наук. перекл. з англ. А. А. Цегельського. — Львів : Вид. дім «Наутілус», 2004. — 592 с.
 28. Паласюк Г. Б. Латинська мова : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл. III–IV рівнів акредит.] / Г. Б. Паласюк, В. В. Чолач. — Тернопіль : Укрмедкнига, 2000. — 344 с.
 29. Пішак В. П. Спадкові синдроми з основами фенотипової діагностики. Словник-довідник / В. П. Пішак, В. Ф. Мислицький, С. С. Ткачук. — Чернівці, 2010. — 606 с.
 30. Светличная Е. И. Этимологический словарь латинских ботанических названий лекарственных растений / Е. И. Светличная, И. А. Толук. — Харьков : Гос. Изд-во НфаУ : «Золотые страницы», 2003. — 288 с.
 31. Скрипніков М. С. Noli poscere / Скрипніков М. С., Краковецька Г. О. — Полтава : Вид-во «Вісті», 1997. — 140 с.
 32. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : У 4 / Укладачі: Л. І. Петрух, І. М. Головка. — Т. 1: А—Д. — К. : Знання, 2012. — 704 с.
 33. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник: У 4 томах. — Том 2: Е—Н. — К. : Знання, 2013. — 744 с.
 34. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : у 4 т. — Т. 3. О—С / укладачі: Л. І. Петрух, І. М. Головка. — К. : ВСВ «Медицина», 2016. — 744 с.
 35. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : у 4 т. — Т. 4. Т—Я / укладачі: Л. І. Петрух, І. М. Головка. — К. : ВСВ «Медицина», 2016. — 600 с.
 36. Фениш Х. Карманный атлас анатомии человека на основе Международной

- номенклатуры / Х. Фениш; при участии В. Даубера. — Минск : Высш. шк., 1996. — 464 с.
- 37.Цимбалюк Ю. В. Латинські прислів'я і приказки. Латинские пословицы и поговорки. Proverbia et dicta Latina / Ю. В. Цимбалюк. — К. : Вища школа, 1990. — 436 с.
- 38.Черкасов В. Г. Міжнародна анатомічна термінологія (латинські, українські, російські та англійські еквіваленти) / Черкасов В. Г., Бобрик І. І., Гумінський Ю. Й., Ковальчук О. І. — Вінниця : Нова книга, 2010. — 392 с.
- 39.Koodziej A. Lingua Latina medicinālis. Podręcznik dla studentów medycyny / Anna Koodziej, Stanisław Koodziej. — Warszawa : Wydawnictwo Lekarskie PZWL, 2008. — 290 сt.
- 40.Faldrowicz W. Lingua Latina pro usu medico / Witold Faldrowicz, Zofia Grech-Żmijewska. — Warszawa : Wydawnictwo Lekarskie PZWL, 2004. — 216 s.
- 41.Rudzitis K. Terminologia medica in duobus voluminibus / K. Rudzitis. — V.I. — Riga: Liesma, 1973. — 1039 p; v. II — Riga: Liesma, 1977. — 866 p.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

<http://kniga.info/2010/03/11/grammatika-latinskogo-iazyka>

<http://graecolatini.narod.ru/rstudposl1200.htm>

<http://www.ruslat.info/>

<http://latinlexicon.org/paradigms.php>

http://la.wikipedia.org/wiki/Vicipaedia:Pagina_prima

Методичні вказівки підготувала доц. Сологор І.М.

“Затверджено”

на засіданні кафедри
іноземних мов з латинською мовою
та медичною термінологією
Протокол № 9
«20» грудня 2019 р.

Зав. кафедри

к. пед. н., доц. Беляєва О.М.

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ АУДИТОРНОЇ ТА ПОЗААУДИТОРНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ**

Навчальна дисципліна	Латинська мова та медична термінологія
Модуль №2	Лексико-синтаксичне забезпечення вивчення розділу «Рецептура. Фармацевтична термінологія». Лексичне й аналітико-синтаксичне опрацювання розділу «Клінічна термінологія».
Змістовий модуль 2	Клінічна термінологія.
Тема заняття	Утворення однослівних термінів-назв хвороб запального, незапального та пухлинного характеру. Переклад стоматологічних діагнозів. Контроль змістового модуля 2.
Курс	I
Факультет	стоматологічний
Кваліфікація	освітня «Магістр стоматології» професійна «Лікар-стоматолог»
Галузь знань	22 «Охорона здоров'я»
Спеціальність	221 «Стоматологія»

1. АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ:

Ортодонтія — це галузь стоматологічної науки, яка займається вивченням етіології, патогенезу, клінічної картини, методів діагностики, лікування й профілактики аномалій і деформацій зубо-щелепного апарату в дітей і дорослих. За офіційними даними нині в Україні близько 32% дітей у віці до 12 років потребує ортодонтичного лікування. У зв'язку з цим опанування термінів, які позначають основні поняття цієї галузі, вже з першого року навчання сприяють «зануренню» майбутнього стоматолога в світ професії. Ортопедична стоматологія — це розділ стоматології, який вивчає етіологію й патогенез захворювань, аномалій, деформацій та ушкоджень зубів, щелеп, органів ротової порожнини і щелепно-лищевої ділянки, пов'язаних із втратою зубів, займається розробленням методів їхньої діагностики лікування (усунення дефектів) й профілактики. Вміння записувати латинською мовою назви діагнозів, поширених в ортопедичній стоматології, забезпечують тісний зв'язок між навчальною дисципліною «латинська мова та медична термінологія» і профільними стоматологічними дисциплінами.

2. КОНКРЕТНІ ЦІЛІ:

Знати (засвоїти):

- терміни, які позначають базові поняття ортодонтії та ортопедичної стоматології;
- деякі синонімічні назви поширених термінів ортодонтії та ортопедичної стоматології.

Вміти:

- здійснювати переклад з латинської мови українською терміни-назви ортодонтичних і ортопедичних захворювань, симптомів, синдромів, методів діагностики, лікування, а також діагнозів, поширених в ортодонтії та ортопедичної стоматології;
- записувати латинською мовою терміни-назви ортодонтичних і ортопедичних захворювань, симптомів, синдромів, методів діагностики, лікування, діагнози, поширені в ортодонтії та ортопедичної стоматології.

3. БАЗОВІ ЗНАННЯ, УМІННЯ ТА НАВИЧКИ НЕОБХІДНІ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ТЕМИ (МІЖДИСЦИПЛІНАРНА ІНТЕГРАЦІЯ)

Назви попередніх тем	Отримані знання і навички
відсутня	відсутні

4. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДО ЗАНЯТТЯ.

4.1. Перелік основних термінів та характеристик, які повинен засвоїти студент при підготовці до заняття:

Термін	Визначення
«Ортодонтія»	Ортодонтія — це галузь стоматологічної науки, яка займається вивченням етіології, патогенезу, клінічної картини, методів

	діагностики, лікування й профілактики аномалій і деформацій зубо-щелепного апарату в дітей і дорослих.
«Ортопедична стоматологія»	Ортопедична стоматологія — це розділ стоматології, який вивчає етіологію й патогенез захворювань, аномалій, деформацій та ушкоджень зубів, щелеп, органів ротової порожнини і щелепно-лицевої ділянки, пов'язаних із втратою зубів, займається розробленням методів їхньої діагностики лікування (усунення дефектів) й профілактики.
«Діагноз»	Діагноз — це стислий письмовий висновок про наявну хворобу, виражений із застосуванням медичних термінів, що позначають назву цієї хвороби.

4.2. Теоретичні питання до заняття:

1. Дати дефініції термінів «ортодонтія» і «ортопедична стоматологія».
2. Що таке діагноз?
3. Які особливості постановки діагнозу в ортопедичній стоматології?
4. Що є суттю діагнозу в ортопедичній стоматології?
5. Що відноситься до морфологічних порушень при постановці й записі діагнозу в ортопедичній стоматології?

4.3. Практичні роботи (завдання), які виконуються на занятті:

Вправляння в:

а) перекладі з латинської мови українською термінів-назви ортодонтичних і ортопедичних захворювань, симптомів, синдромів, методів діагностики, лікування, а також діагнозів, поширених в ортодонтії та ортопедичної стоматології;

б) записуванні латинською мовою термінів-назв ортодонтичних і ортопедичних захворювань, симптомів, синдромів, методів діагностики, лікування, діагнозів, поширених в ортодонтії та ортопедичної стоматології.

5. ЗМІСТ ТЕМИ

1. Грецькі терміноелементи в клінічній термінології
2. Латинські терміни в анатомічній термінології
3. Грецькі дублетні позначення іменників IV-V відмін
4. Кінцеві терміноелементи IV-V відмін
5. Назви захворювань запального характеру
6. Назви захворювань незапального характеру
7. Назви захворювань пухлинного характеру
8. Утворення однослівних термінів за допомогою префікса
9. Правила утворення однослівних термінів та термінів-словосполучень, діагнозів, фрагментів діагнозів, назв нозологічних форм
10. Діагнози в ортопедичній стоматології та їх переклад латинською мовою

6. МАТЕРІАЛИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

Завдання для самоконтролю

Записати кожне слово у словниковій формі, самостійно перекласти діагнози латинською мовою, звіритися із правильними варіантами, поданими в методичних вказівках:

Дефект твердих тканин(зубів)_____

Дефекти зубних рядів_____

Деформація зубного ряду верхньої щелепи_____

Первинна травматична оклюзія_____

Підвищена генералізована декомпенсована змішана стираємість зубів, III ступінь

Повна втрата зубів верхньої щелепи_____

Хронічний генералізований пародонтит середнього ступеня тяжкості_____

Часткова втрата зубів верхньої щелепи_____

Тестові завдання

Завдання № 1

Синонім двослівного терміна «*fixatio prothesis*» — однослівний термін

_____:

- Варіанти відповіді:**
- a) correctio;
 - b) adhaesio;
 - c) applicatio;
 - d) completio;
 - e) compressio.

Завдання № 2

Відсутність зубного зачатка позначається терміном _____:

- Варіанти відповіді:**
- a) apathia;
 - b) progenia;
 - c) adentia;
 - d) alalia;
 - e) abrasio.

Завдання № 3

Мимовільне безпричинне ритмічне або судомне скреготання й стискання зубів поза акту жування, що часто посилюється при стресових ситуаціях або емоційному й нервовому напруженні, має латинську назву _____.

Варіанти відповіді: a) contractura;
b) botulismus;
c) ptyalismus;
d) bruxismus;
e) cherubismus.

Завдання № 4

Синонімами терміна «**STRIDOR DENTIUM**» є терміни _____ .

Варіанти відповіді: a) cherubismus;
b) odonterismus;
c) ptyalismus;
d) bruxismus;
e) botulismus.

Завдання № 5

Щілина між центральними різцями, яка переважно зустрічається на верхній щелепі, називається _____.

Варіанти відповіді: a) empyēma;
b) enanthēma;
c) diadema;
d) diastēma;
e) emphysēma.

Завдання № 6

Узгодити прикметники з іменниками:

- 1) adentia + completus, a, um;
- 2) ulcus + decubitālis, e;
- 3) luxatio + habituālis, e;
- 4) prothesis + dentālis, e;
- 5) progenia + senilis, e;
- 6) defectus + major, us;
- 7) defectus + medius, a, um.

Завдання № 7

Додати відповідні закінчення:

- 1) basis prothes... (базис протеза);
- 2) fixatio prothes... (фіксація протезів);
- 3) occlusio traumatic... (травматична оклюзія);
- 4) trituration dent... (стирання зубів);
- 5) prothes... dentāl... (зубні протези);
- 6) atrophia text... osse... (атрофія кісткової тканини);
- 7) contractur... mandibul... (контрактура нижньої щелепи);
- 8) morb... text... parodonti... (хвороби тканин пародонта);
- 9) defect... minōr... (малі дефекти, втрата від одного до трьох зубів).

Варіанти відповідей: a) -us;

- b) -ae;
- c) -a;
- d) -i;
- e) -ium;
- f) -is;
- g) -es.

Завдання № 8

Визначити термінологічні словосполучення, в яких відсутні помилки в узгодженні, виправити помилки в інших словосполученнях:

- 1) luxatio habituale articulationis temporomandibularis;
- 2) dysfunctio articulationis temporomandibularis;
- 3) syndromum traumaticus primarium;
- 4) syndromum traumaticum secundaria;
- 5) praeparatio talārum durārum dentium.

Завдання № 9

Установити відповідність між латинськими термінами, які позначають назви досліджень жувальних і м'язів, та їхніми дефініціями:

Латинський термін		Дефініція	
1)	myotonometria	a)	реєстрація діяльності м'язів
2)	rheodentographia	b)	метод дослідження кровообігу в присуглобовій ділянці
3)	myographia	c)	метод дослідження кровообігу в тканинах пародонта
4)	rheoparodontographia	d)	вимірювання тонузу жувальних і м'язів
5)	rheoarthrographia	e)	визначення паралельності стінок опорних зубів
		f)	метод дослідження кровотоку в зубі

ЛІТЕРАТУРА

I. Основна:

Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів = *Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium* : підручник / О. М. Беляєва, В. Г. Синиця, Л. Ю. Смольська, М. І. Гуцол ; за заг. ред. О. М. Беляєвої. — К. : ВСВ «Медицина», 2015. — 496 с.

II. Додаткова:

1. Беляєва О. М. Латинсько-український тлумачний словник клінічних термінів / О. М. Беляєва. — К. : ВСВ «Медицина», 2016. — 224 с.
2. Беляєва О. М. Латинська мова з основами рецептури і клінічної термінології : [навч. посібн. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / О. М. Беляєва, І. М. Сологор. — К. : ВСВ «Медицина», 2011. — 256 с.

3. ВЕЧНЫЕ СЛОВА = AETERNA DICTA: Восьмязычный словарь фразеологических эквивалентов / Н. А. Гончарова [и др.]; под. ред. Н.А. Гончаровой. — Минск : Белорусс. ассоц. “Конкурс”, 2012. — 272 с.
4. Гиро П. Частная и общественная жизнь римлян / П. Гиро. — СПб. : “Алтейя”, 1995. — 598 с.
5. Вольфсон С. И. Латинско-русский медицинский словарь / С. И. Вольфсон. — [2-е изд.]. — М. : Медгиз, 1957. — 422 с.
6. Данилевский Н. Ф. Фитотерапия в стоматологии / Данилевский Н. Ф., Зинченко Т. Д., Кодола Н. А. — К. : Здоровье, 1984. — 176 с.
7. Дворецкий И. Х. Латинско-русский словарь / И. Х. Дворецкий. — [2-е изд., перераб. и доп.]. — М. : Русский язык, 1976. — 596 с.
8. Екстемпоральні прописи для терапії дерматологічних захворювань : навч. посіб. для студентів медичних та фармацевтичних вузів / Половко Н. П., Вишневецька Л. І., Ковальова Т. М. [та ін.]; за ред. Н. П. Половко. — Х.: Вид-во НФаУ, 2017. — 97 с.
9. Ілюстрований медичний словник Дорланда : у двох томах / [головн. ред. Джуль Павло, Зіменковський Борис]. — [укр. перекл. 29-го американського вид.]. — Львів : Видавнич. дім «НАУТІЛУС», 2003. — Т. 1. — 2003. — С. 1—1354.
10. Ілюстрований медичний словник Дорланда : у двох томах / [головн. ред. Джуль Павло, Зіменковський Борис]. — [укр. перекл. 29-го американського вид.]. — Львів : Видавнич. дім «НАУТІЛУС», 2003. — Т. 2. — 2003. — С. 1355—2688.
11. Закалюжний М. М. Посібник з анатомічної і клінічної термінології / М. М. Закалюжний, М. А. Андрейчин. — К. : Здоров'я, 1993. — 224 с.
12. Закалюжний М. М. Латинська мова і основи медичної термінології : [підруч. для студ. вищ. мед. навч. закл. IV рівня акредит.] / М. М. Закалюжний, Г. Б. Паласюк. — Тернопіль : Укрмедкнига, 2004. — 424 с.
13. Казаченок Т. Г. Фармацевтический словарь: Латинско-русский. Русско-латинский / Т. Г. Казаченок. — [2-е изд., доп.]. — Минск : Высшая школа, 1991. — 624 с.
14. Киселева Е. Г. Практикум по латинскому языку и медицинской терминологии / Киселева Е. Г., Бражук Ю. Б., Лехницкая С. И. — К.: Книга-плюс, 2013. — 317 с.
15. Книпович М. Ф. Словарь медицинской терминологии : Латинско-украинско-русский / [И. Ф. Ерофеев, А. Л. Залкин, Г. В. Казьер и др.]; под ред. М. Ф. Книпович. — К. : Государственное медицинское издательство УССР, 1948. — 443 с.
16. Ковтун О. Сучасна термінологія та номенклатура органічних сполук. / Ковтун О., Корнілов М., Толмачова В. — К. : «Богдан», 2008. — 176 с.
17. Компендиум 2010 — лекарственные препараты / под ред акад. НАМН Украины, проф. В. Н. Коваленко, проф. А. П. Викторова. — Киев : Морион, 2010. — 2240 с.
18. Корж Н. Г. Из сокровищницы античной мудрости / Корж Н. Г., Луцька Ф. Й. — К. : Вища школа, 1988. — 320 с.
19. Латинська мова і основи медичної термінології : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / [Смольська Л. Ю., Кісельова О. Г., Власенко О. Р. та ін.]. — К. : Медицина, 2008. — 360 с.

20. Луцкая И. К. Диагностический справочник стоматолога / Ирина Константиновна Луцкая. — М. : ООО «Медицинская литература», 2008. — 384 с.
21. Максимовская Л. Н. Лекарственные средства в стоматологии: Справочник / Л. Н. Максимовская, П. И. Рощина. — [2-ое изд., перераб. и доп.]. — М. : Медицина, 2000. — 240 с.
22. Машковский М. Д. Лекарственные средства. Пособие для врачей : в 2 т. / Михаил Давыдович Машковский. — [13-ое изд., новое]. — Т. 1. — Харьков : Торсинг, 1997. — 560 с.
23. Машковский М. Д. Лекарственные средства. Пособие для врачей : в 2 т. / Михаил Давыдович Машковский. — [13-ое изд., новое]. — Т. 2. — Харьков : Торсинг, 1997. — 592 с.
24. Міжнародна анатомічна номенклатура. Український стандарт. — К. : «Здоров'я», 2001 — 225 с.
25. Морфология зубов / Ковешников В. Г., Фомина К. А., Лузин В. И., Возный В. Б. — Луганск : ООО «Виртуальная реальность», 2011. — 192 с.
26. Невідкладні стани у стоматологічній практиці / [Скрипнік І. М., Скрипніков П. М., Богашова Л. Я., Гопко О. Ф.]. — К. : ВСВ «Медицина», 2013. — 224 с.
27. Неттер Ф. Атлас анатомії людини / Френк Неттер; за ред. проф. Ю. Б. Чайковського; наук. перекл. з англ. А. А. Цегельського. — Львів : Вид. дім «Наутілус», 2004. — 592 с.
28. Паласюк Г. Б. Латинська мова : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл. III–IV рівнів акредит.] / Г. Б. Паласюк, В. В. Чолач. — Тернопіль : Укрмедкнига, 2000. — 344 с.
29. Пішак В. П. Спадкові синдроми з основами фенотипової діагностики. Словник-довідник / В.П. Пішак, В. Ф. Мислицький, С.С. Ткачук. — Чернівці, 2010. — 606 с.
30. Светличная Е. И. Этимологический словарь латинских ботанических названий лекарственных растений / Е. И. Светличная, И. А. Толок. — Харьков : Гос. Изд-во НфаУ : «Золотые страницы», 2003. — 288 с.
31. Скрипніков М.С. Noli poscere / Скрипніков М.С., Краковецька Г.О. — Полтава : Вид-во «Вісті», 1997. — 140 с.
32. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : У 4 / Укладачі: Л. І. Петрух, І. М. Голошко. — Т. 1: А—Д. — К. : Знання, 2012. — 704 с.
33. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник: У 4 томах. — Том 2: Е—Н. — К. : Знання, 2013. — 744 с.
34. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : у 4 т. — Т. 3. О—С / укладачі: Л. І. Петрух, І. М. Голошко. — К. : ВСВ «Медицина», 2016. — 744 с.
35. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : у 4 т. — Т. 4. Т—Я / укладачі: Л. І. Петрух, І. М. Голошко. — К. : ВСВ «Медицина», 2016. — 600 с.
36. Фениш Х. Карманный атлас анатомии человека на основе Международной номенклатуры / Х. Фениш; при участии В. Даубера. — Минск : Высш. шк., 1996. — 464 с.
37. Цимбалюк Ю. В. Латинські прислів'я і приказки. Латинские пословицы и

- поговорки. Proverbia et dicta Latina / Ю. В. Цимбалюк. – К. : Вища школа, 1990. – 436 с.
38. Черкасов В. Г. Міжнародна анатомічна термінологія (латинські, українські, російські та англійські еквіваленти) / Черкасов В. Г., Бобрик І. І., Гумінський Ю. Й., Ковальчук О. І. – Вінниця : Нова книга, 2010. – 392 с.
39. Koodziej A. Lingua Latina medicinālis. Podręcznik dla studentów medycyny / Anna Koodziej, Stanisław Koodziej. — Warszawa : Wydawnictwo Lekarskie PZWL, 2008. — 290 str.
40. Faldrowicz W. Lingua Latina pro usu medico / Witold Faldrowicz, Zofia Grech-Żmijewska. — Warszawa : Wydawnictwo Lekarskie PZWL, 2004. — 216 s.
41. Rudzitis K. Terminologia medica in duobus voluminibus / K. Rudzitis. – V.I. – Riga: Liesma, 1973. – 1039 p; v. II – Riga: Liesma, 1977. – 866 p.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

<http://kniga.info/2010/03/11/grammatika-latinskogo-iazyka>
<http://graecolatini.narod.ru/rstudposl1200.htm>
<http://www.ruslat.info/>
<http://latinlexicon.org/paradigms.php>
[http://la.wikipedia.org/wiki/Vicipaedia:Pagina prima](http://la.wikipedia.org/wiki/Vicipaedia:Pagina_prima)

Методичні вказівки укладено доц. Беляєвою О.М.

“Затверджено”

на засіданні кафедри
іноземних мов з латинською мовою
та медичною термінологією
Протокол № 9
«20» грудня 2019 р.

Зав. кафедри

к. пед. н., доц. Беляєва О.М.

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ АУДИТОРНОЇ ТА ПОЗААУДИТОРНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ**

Навчальна дисципліна	Латинська мова та медична термінологія
Модуль №2	Лексико-синтаксичне забезпечення вивчення розділу «Рецептура. Фармацевтична термінологія». Лексичне й аналітико-синтаксичне опрацювання розділу «Клінічна термінологія».
Тема заняття	Підсумковий модульний контроль
Курс	I
Факультет	стоматологічний
Кваліфікація	освітня «Магістр стоматології» професійна «Лікар-стоматолог»
Галузь знань	22 «Охорона здоров'я»
Спеціальність	221 «Стоматологія»

1. АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ:

Перелік практичних навичок з дисципліни «Латинська мова та медична термінологія» передбачає практичне застосування дієслів у системі медичних термінів та виписування рецептів; використання міжнародних латинських найменувань хімічних елементів та їх сполук, які зафіксовані у Державній фармакопеї для виписування рецептів згідно з правилами; використання грецьких буквосполучень в словах грецького походження та їх правильну передачу в медичних термінах; вільне володіння лексичним матеріалом і уміння класифікувати слова за відмінами з метою постановки орфографічно правильного написання закінчень; вільне конструювання клінічних термінів на базі одержаних знань.

Термінологічною базою клінічних термінів є грецько-латинські еквіваленти і кінцеві терміноелементи. Для того, щоб свідомо завчить та краще запам'ятати клінічні терміни, необхідно навчитися аналізувати їх по словотворчим елементам (корінь, суфікс, префікс, основа, закінчення), вміти виявляти походження слова, розуміти значення частотних елементів. Важливий аспект теми – префікси, які займають значне місце в побудові термінів в анатомічній, клінічній та фармацевтичній термінологіях. Ось чому так важливе вироблення практичних навичок змістовного модулю 2.

2. КОНКРЕТНІ ЦІЛІ:

Перелік питань для підготовки студентів до підсумкового модульного контролю №2

1. Загальні відомості про дієслово. Наказовий спосіб. Теперішній час дійсного способу активного та пасивного стану. Умовний спосіб у рецептурі.
2. Хімічна номенклатура. Назви хімічних елементів. Правила утворення назв кислот, солей, оксидів.
3. Фармацевтичні частотні відрізки у назвах препаратів, які вказують на хімічний склад або шлях синтезу. Частотні відрізки терапевтичного, анатоμο-фізіологічного та фармакологічного характеру.
4. Загальні відомості про рецепт. Частини рецепта. Граматична структура рецептурної фрази. Правила оформлення латинської частини рецепта. Додаткові написи в рецептах. Розгорнуті та скорочені рецептурні прописи.
5. Латинська номенклатура лікарських форм. Характеристика твердих, м'яких та рідких лікарських форм.
6. Поняття “клінічний термін”. Види клінічних термінів. Структура термінів – композитів латинською та українською мовами. Латино-грецькі дублетні позначення іменників I відміни. Кінцеві терміноелементи з формальними ознаками I відміни.
7. Латино-грецькі дублетні позначення іменників II відміни чоловічого та середнього роду. Кінцеві терміноелементи з формальними ознаками II відміни.
8. Латино-грецькі дублетні позначення іменників III відміни чоловічого, жіночого та середнього роду. Кінцеві терміноелементи з формальними ознаками III відміни. Утворення назв захворювань запального, неzapального та пухлинного характеру
9. Латино-грецькі дублетні позначення прикметників I та II групи.

10. Латино-грецькі дублетні позначення іменників IV та V відміни.
11. Латинські прийменники у ролі префіксів. Грецькі префікси.
12. Терміни – назви хвороб запального, незапального та пухлинного характеру.
13. Діагнози основних розділів медицини: терапія, хірургія, нервові хвороби, гематологія, стоматологія та інші.

Перелік практичних навичок:

- Вільне читання латинського тексту.
- Застосування алфавіту в роботі зі словником.
- Правильне відображення на письмі звуків латинського алфавіту та латинізованих медичних термінів.
- Практичне використання грецьких буквосполучень в словах грецького походження і їх правильна передача в медичних термінах.
- Вільне володіння лексичним матеріалом (знання словникових форм у межах вивченого матеріалу), уміння класифікувати слова за відмінами з метою постановки орфографічно правильного написання закінчень.
- Вільне конструювання анатомо – гістологічних термінів на базі одержаних лексичних і граматичних знань.
- Практичне застосування правил побудови рецепта в перекладі і в розв'язанні рецептурних задач.
- Автоматизм у написанні назв фармацевтичних препаратів, що містять спеціалізовану фармакологічну, терапевтичну, хімічну та іншу інформацію.
- Автоматизм у сприйнятті та письмовому відтворенні термінів – композитів греко – латинського походження.
- Вільний переклад основних клінічних діагнозів головних медичних галузей – терапії, хірургії, нервових хвороб, стоматологічних хвороб, гінекології тощо.

3. БАЗОВІ ЗНАННЯ, УМІННЯ, НАВИЧКИ, НЕОБХІДНІ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ТЕМИ (МІЖДИСЦИПЛІНАРНА ІНТЕГРАЦІЯ)

Міжпредметна інтеграція:

Наступні дисципліни (забезпечувані)	Знати	Вміти
Анатомія, гістологія Фармакологія Клінічні дисципліни	Ключові анатомо-гістологічні терміни. Ключові фармацевтичні терміни. 1) Основні шляхи утворення медичних термінів; 2) греко-латинські еквіваленти іменників I та II відмін, прикметників I групи, кінцеві терміноелементи.	Перекладати анатомо-гістологічні терміни. Перекладати фармацевтичні терміни, ставити їх у рецептурній формі. 1) Складати клінічні терміни з окремих терміноелементів; 2) перекладати терміни з латинської мови українською та навпаки.

--	--	--

Внутрішньопредметна інтеграція

	Знати	Вміти
Зв'язок із попередніми темами: Модуль I, теми: «Поняття “науковий термін”»; «Структура анатомо – гістологічних термінів.»; «Граматичні категорії прикметника, поділ на групи.»; «Іменники I відміни»; «Іменники II відміни»; «Прикметники I групи...».	1) Попередні відомості про систему латинських іменників та прикметників; 2) правила побудови дво- та багатослівних анатомо-гістологічних термінів; 3) греко-латинські еквіваленти іменників I та II відмін, прикметників I групи, кінцеві терміноелементи.	На основі вивченого лексичного матеріалу утворювати терміни за конструкціями «неузгоджене означення», «узгоджене означення», комбіновані терміни, а також перекладати їх з латинської мови українською та навпаки; складати клінічні терміни з окремих терміноелементів, перекладати їх з латинської мови українською та навпаки.

4. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДО ЗАНЯТТЯ.

4.1. Перелік основних термінів, параметрів, характеристик, які повинен засвоїти студент при підготовці до заняття:

- основні категорії дієслова;
- правила визначення презентної основи дієслів;
- особові закінчення активного та пасивного станів;
- правила та особливості утворення Praesens indicativi activi et passivi;
- правила утворення форм 2-ї особи однини і множини наказового способу;
- правила утворення умовного способу;
- правила запису дієслів до словника;
- порядок граматичного розбору дієслова. Студент повинен засвоїти латинські найменування хімічних елементів і сполук, які вживаються як лікарські речовини, оскільки в рецептах зазначають не символи чи формули, а саме латинські назви;
- структуру рецепта, основні правила оформлення латинської частини рецепту, розгорнутий та скорочений способи виписування рецепту, додаткові написи в рецепті та рецептурні вирази;
- Студенти повинні знати, які є способи утворення складних клінічних термінів, за допомогою яких афіксів утворюються терміни-композиції, вміти проводити аналіз складного терміна та перекладати його латинською мовою чи навпаки;

4.2. Теоретичні питання до заняття:

- Основні категорії дієслова.
- Як визначається дієвідміна дієслова?
- Як записуються дієслова до словника?
- Як утворюються форми наказового способу?
- Як утворюються форми третьої особи однини та множини Praesens indicativi activi et passivi?
- Що таке хімічна номенклатура?
- Якою частиною мови виражаються назви хімічних елементів?
- З чого складається латинська назва кислоти?
- Яку латинську назву мають оксиди?
- Охарактеризуйте латинські назви аніонів солей.
- Що таке частотний терміноелемент?
- Як можна класифікувати фармацевтичні терміноелементи, що використовуються у назвах лікарських препаратів?
- Які терміноелементи найчастіше зустрічаються у назвах антибіотиків?
- Які терміноелементи вживаються у назвах ферментних препаратів?
- Назвіть, як визначаються твірні основи у грецьких словах.
- Назвіть, що таке "словотворчий аналіз".
- Назвіть правило складання термінів з грецьких дублетів та терміноелементів.
- Назвіть, яким чином можна утворити терміни за заданими значеннями.
- Назвіть правило перекладу клінічних термінів латинською мовою.

4.3. Практичні роботи (завдання), які виконуються на занятті:

ЗМІСТ ТЕМИ

Зразок тестових завдань до підсумкового модульного контролю Модуля 2 Лексико-синтаксичне забезпечення вивчення розділу «Рецептура. Фармацевтична термінологія». Лексичне й аналітико-синтаксичне опрацювання розділу «Клінічна термінологія».

Модуль II

1. Загальні відомості про дієслово. Наказовий спосіб. Теперішній час дійсного способу активного та пасивного стану. Умовний спосіб у рецептурі.
2. Хімічна номенклатура. Назви хімічних елементів. Правила утворення назв кислот, солей, оксидів.
3. Фармацевтичні частотні відрізки у назвах препаратів, які вказують на хімічний склад або шлях синтезу. Частотні відрізки терапевтичного, анатомо-фізіологічного та фармакологічного характеру.
4. Загальні відомості про рецепт. Частина рецепта. Граматична структура рецептурної фрази. Правила оформлення латинської частини рецепта. Додаткові написи в рецептах. Розгорнуті та скорочені рецептурні прописи.
5. Латинська номенклатура лікарських форм. Характеристика твердих, м'яких та рідких лікарських форм.

6. Поняття «клінічний термін». Види клінічних термінів. Структура термінів – композитів латинською та українською мовами. Латино-грецькі дублетні позначення іменників I відміни. Кінцеві терміноелементи з формальними ознаками I відміни.
7. Латино-грецькі дублетні позначення іменників II відміни чоловічого та середнього роду. Кінцеві терміноелементи з формальними ознаками II відміни.
8. Латино-грецькі дублетні позначення іменників III відміни чоловічого, жіночого та середнього роду. Кінцеві терміноелементи з формальними ознаками III відміни. Утворення назв захворювань запального, незапального та пухлинного характеру
9. Латино-грецькі дублетні позначення прикметників I та II групи.
10. Латино-грецькі дублетні позначення іменників IV та V відміни.
11. Латинські прийменники у ролі префіксів. Грецькі префікси.
12. Переклад латинською й українською мовами назв нозологічних форм, симптомів, синдромів, методів діагностики і лікування.
13. Переклад стоматологічних діагнозів.

Перелік практичних навичок:

- Вільне читання латинського тексту.
- Застосування алфавіту в роботі зі словником.
- Правильне відображення на письмі звуків латинського алфавіту та латинізованих медичних термінів.
- Практичне використання грецьких буквосполучень в словах грецького походження і їх правильна передача в медичних термінах.
- Вільне володіння лексичним матеріалом і уміння класифікувати слова за відмінами з метою постановки орфографічно правильного написання закінчень.
- Вільне конструювання анатома – гістологічних термінів на базі одержаних граматичних знань.
- Практичне застосування правил побудови рецепта в перекладі і в розв'язанні рецептурних задач.
- Автоматизм у написанні назв фармацевтичних препаратів, що містять спеціалізовану фармакологічну, терапевтичну, хімічну та іншу інформацію.
- Автоматизм у сприйнятті та письмовому відтворенні термінів – композитів греко – латинського походження.
- Вільний переклад основних клінічних діагнозів головних медичних галузей – терапії, хірургії, нервових хвороб, стоматологічних хвороб, гінекології тощо.

ЛІТЕРАТУРА

I. Основна:

Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів = *Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium* : підручник / О. М. Беляєва, В. Г. Синиця, Л. Ю. Смольська, М. І. Гуцол ; за заг. ред. О. М. Беляєвої. — К. : ВСВ «Медицина», 2015. — 496 с.

II. Додаткова:

1. Беляєва О. М. Латинсько-український тлумачний словник клінічних термінів / О. М. Беляєва. – К. : ВСВ «Медицина», 2016. – 224 с.

2. Беляєва О. М. Латинська мова з основами рецептури і клінічної термінології : [навч. посібн. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / О. М. Беляєва, І. М. Сологор. — К. : ВСВ «Медицина», 2011. — 256 с.
3. ВЕЧНЫЕ СЛОВА = AETERNA DISTA: Восьмязычный словарь фразеологических эквивалентов / Н. А. Гончарова [и др.]; под. ред. Н.А. Гончаровой. — Минск : Белорусс. ассоц. “Конкурс”, 2012. — 272 с.
4. Гиро П. Частная и общественная жизнь римлян / П. Гиро. — СПб. : “Алетейя”, 1995. — 598 с.
5. Вольфсон С. И. Латинско-русский медицинский словарь / С. И. Вольфсон. — [2-е изд.]. — М. : Медгиз, 1957. — 422 с.
6. Данилевский Н. Ф. Фитотерапия в стоматологии / Данилевский Н. Ф., Зинченко Т. Д., Кодола Н. А. — К. : Здоровье, 1984. — 176 с.
7. Дворецкий И. Х. Латинско-русский словарь / И. Х. Дворецкий. — [2-е изд., перераб. и доп.]. — М. : Русский язык, 1976. — 596 с.
8. Екстемпоральні прописи для терапії дерматологічних захворювань : навч. посіб. для студентів медичних та фармацевтичних вузів / Половко Н. П., Вишневська Л. І., Ковальова Т. М. [та ін.]; за ред. Н. П. Половко. — Х.: Вид-во НФаУ, 2017. — 97 с.
9. Ілюстрований медичний словник Дорланда : у двох томах / [головн. ред. Джуль Павло, Зіменковський Борис]. — [укр. перекл. 29-го американського вид.]. — Львів : Видавнич. дім «НАУТІЛУС», 2003. — Т. 1. — 2003. — С. 1—1354.
10. Ілюстрований медичний словник Дорланда : у двох томах / [головн. ред. Джуль Павло, Зіменковський Борис]. — [укр. перекл. 29-го американського вид.]. — Львів : Видавнич. дім «НАУТІЛУС», 2003. — Т. 2. — 2003. — С. 1355—2688.
11. Закалюжний М. М. Посібник з анатомічної і клінічної термінології / М. М. Закалюжний, М. А. Андрейчин. — К. : Здоров'я, 1993. — 224 с.
12. Закалюжний М. М. Латинська мова і основи медичної термінології : [підруч. для студ. вищ. мед. навч. закл. IV рівня акредит.] / М. М. Закалюжний, Г. Б. Паласюк. — Тернопіль : Укрмедкнига, 2004. — 424 с.
13. Казаченок Т. Г. Фармацевтический словарь: Латинско-русский. Русско-латинский / Т. Г. Казаченок. — [2-е изд., доп.]. — Минск : Высшая школа, 1991. — 624 с.
14. Киселева Е. Г. Практикум по латинскому языку и медицинской терминологии / Киселева Е. Г., Бражук Ю. Б., Лехницкая С. И. — К.: Книг-плюс, 2013. — 317 с.
15. Книпович М. Ф. Словарь медицинской терминологии : Латинско-украинско-русский / [И. Ф. Ерофеев, А. Л. Залкин, Г. В. Казьер и др.]; под ред. М. Ф. Книпович. — К. : Государственное медицинское издательство УССР, 1948. — 443 с.
16. Ковтун О. Сучасна термінологія та номенклатура органічних сполук. / Ковтун О., Корнілов М., Толмачова В. — К. : «Богдан», 2008. — 176 с.
17. Компендиум 2010 – лекарственные препараты / под ред акад. НАМН Украины, проф. В. Н. Коваленко, проф. А. П. Викторова. — Киев : Морион, 2010. — 2240 с.
18. Корж Н. Г. Из skarбниці античної мудрості / Корж Н. Г., Луцька Ф. Й. — К. : Вища школа, 1988. — 320 с.

19. Латинська мова і основи медичної термінології : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / [Смольська Л. Ю., Кісельова О. Г., Власенко О. Р. та ін.]. — К. : Медицина, 2008. — 360 с.
20. Луцкая И. К. Диагностический справочник стоматолога / Ирина Константиновна Луцкая. — М. : ООО «Медицинская литература», 2008. — 384 с.
21. Максимовская Л. Н. Лекарственные средства в стоматологии: Справочник / Л. Н. Максимовская, П. И. Рощина. — [2-ое изд., перераб. и доп.]. — М. : Медицина, 2000. — 240 с.
22. Машковский М. Д. Лекарственные средства. Пособие для врачей : в 2 т. / Михаил Давыдович Машковский. — [13-ое изд., новое]. — Т. 1. — Харьков : Торсинг, 1997. — 560 с.
23. Машковский М. Д. Лекарственные средства. Пособие для врачей : в 2 т. / Михаил Давыдович Машковский. — [13-ое изд., новое]. — Т. 2. — Харьков : Торсинг, 1997. — 592 с.
24. Міжнародна анатомічна номенклатура. Український стандарт. — К. : «Здоров'я», 2001 — 225 с.
25. Морфология зубов / Ковешников В. Г., Фомина К. А., Лузин В. И., Возный В. Б. — Луганск : ООО «Виртуальная реальность», 2011. — 192 с.
26. Невідкладні стани у стоматологічній практиці / [Скрипнік І. М., Скрипніков П. М., Богашова Л. Я., Гопко О. Ф.]. — К. : ВСВ «Медицина», 2013. — 224 с.
27. Неттер Ф. Атлас анатомії людини / Френк Неттер; за ред. проф. Ю. Б. Чайковського; наук. перекл. з англ. А. А. Цегельського. — Львів : Вид. дім «Наутілу», 2004. — 592 с.
28. Паласюк Г. Б. Латинська мова : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл. III–IV рівнів акредит.] / Г. Б. Паласюк, В. В. Чолач. — Тернопіль : Укрмедкнига, 2000. — 344 с.
29. Пішак В. П. Спадкові синдроми з основами фенотипової діагностики. Словник-довідник / В.П. Пішак, В. Ф. Мислицький, С.С. Ткачук. — Чернівці, 2010. — 606 с.
30. Светличная Е. И. Этимологический словарь латинских ботанических названий лекарственных растений / Е. И. Светличная, И. А. Толок. — Харьков : Гос. Изд-во НфаУ : «Золотые страницы», 2003. — 288 с.
31. Скрипніков М.С. Noli nocere / Скрипніков М.С., Краковецька Г.О. — Полтава : Вид-во “Вісті”, 1997. — 140 с.
32. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : У 4 / Укладачі: Л. І. Петрух, І. М. Головка. — Т. 1: А—Д. — К. : Знання, 2012. — 704 с.
33. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник: У 4 томах. — Том 2: Е—Н. — К. : Знання, 2013. — 744 с.
34. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : у 4 т. — Т. 3. О—С / укладачі: Л. І. Петрух, І. М. Головка. — К. : ВСВ «Медицина», 2016. — 744 с.
35. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : у 4 т. — Т. 4. Т—Я / укладачі: Л. І. Петрух, І. М. Головка. — К. : ВСВ «Медицина», 2016. — 600 с.
36. Фениш Х. Карманный атлас анатомии человека на основе Международной

- номенклатуры / Х. Фениш; при участии В. Даубера. — Минск : Высш. шк., 1996. — 464 с.
37. Цимбалюк Ю. В. Латинські прислів'я і приказки. Латинские пословицы и поговорки. Proverbia et dicta Latina / Ю. В. Цимбалюк. — К. : Вища школа, 1990. — 436 с.
38. Черкасов В. Г. Міжнародна анатомічна термінологія (латинські, українські, російські та англійські еквіваленти) / Черкасов В. Г., Бобрик І. І., Гумінський Ю. Й., Ковальчук О. І. — Вінниця : Нова книга, 2010. — 392 с.
39. Koodziej A. Lingua Latina medicinālis. Podręcznik dla studentów medycyny / Anna Koodziej, Stanisław Koodziej. — Warszawa : Wydawnictwo Lekarskie PZWL, 2008. — 290 ct.
40. Faldrowicz W. Lingua Latina pro usu medico / Witold Faldrowicz, Zofia Grech-Żmijewska. — Warszawa : Wydawnictwo Lekarskie PZWL, 2004. — 216 s.
41. Rudzitis K. Terminologia medica in duobus voluminibus / K. Rudzitis. — V.I. — Riga: Liesma, 1973. — 1039 p; v. II — Riga: Liesma, 1977. — 866 p.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

<http://kniga.info/2010/03/11/grammatika-latinskogo-iazyka>
<http://graecolatini.narod.ru/rstudposl1200.htm>
<http://www.ruslat.info/>
<http://latinlexicon.org/paradigms.php>
http://la.wikipedia.org/wiki/Vicipaedia:Pagina_prima

Методичні вказівки укладені викл. Ніколаєвою Н. М.

Методичні вказівки рецензовані доц. Беляєвою О. М.